

Мовно-літературна галузь

Освітній компонент:

**Мови корінних народів та національних меншин
України**

**Навчальна програма
з російської мови та читання
(складник типової освітньої програми)
для 1-2 класів закладів загальної середньої
освіти**

Пояснювальна записка

Навчальна програма з російської мови та читання для закладів загальної середньої освіти розроблена відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87. Вона є складником типової освітньої програми та базується на відповідних ключових Європейських компетентностях: уміння вчитися впродовж життя, спілкуватися державною українською та російською мовами, спілкуватися іноземними мовами, застосовувати природничі науки і технології, використовувати математичні, інформаційно-комунікаційні, соціальні і громадянські, здоров'язбережувальні, загальнокультурні і підприємницькі компетентності.

Метою початкового курсу вивчення російської мови у закладах загальної середньої освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей російською мовою; формування шанобливого ставлення до культурної спадщини етносів, що населяють Україну; розвиток емоційно-чуттєвого досвіду, мовленнєво-творчих здібностей учнів; формування навичок усвідомленого підходу до розуміння та порівняння мовних елементів української та російської мов для подальшого планомірного їх вивчення.

Для досягнення мети у програмі комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції мови.

Освітня функція спрямована на розвиток розумових здібностей сучасних учнів, їхньої пізнавальної активності, самостійності, сприяє формуванню комунікативної компетенції у відповідності до положень Державного стандарту початкової освіти, усвідомлення учнями значення мови для життя у мультилінгвальному світовому просторі.

Виховна функція спрямована на формування всебічно розвиненої особистості, її індивідуальних якостей, а саме: позитивного ставлення до мови як засобу спілкування та основи культурної спадщини народу – носія цієї мови, збереження культури, народних звичаїв та традицій, формування поваги та толерантного ставлення до представників інших культур і національностей, культури спілкування, загальноприйнятої в сучасному полікультурному світі.

Розвивальна функція мови зорієнтована на формування творчої особистості, адже пізнавальні процеси продуктивно впливають на розвиток мислення, пам'яті, уяви, спостережливості; розвиток потреби подальшого самовдосконалення у сфері використання мови, здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української та російської мов, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до художнього слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

– розвиток мислення, мовлення, уяви, інтелектуальних і літературно-творчих здібностей школярів, сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь;

– формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

– формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;

– ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;

– формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

– формування первинних навичок співпраці в парах, групах та команді; виконання різних ролевих функцій у колективі;

– дослідження мовних одиниць і явищ, опанування початкових лінгвістичних знань і норм виучуваної мови;

– залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань вивчення російської мови виділено такі **змістові лінії** навчальної програми: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Зміст типової навчальної програми не обмежує самостійності й творчої ініціативи вчителя, бо передбачає гнучкість у розподілі навчального матеріалу та урахування потреб учнів, зумовлених віковими особливостями школярів та реаліями суспільного життя.

Принципи відбору змісту навчання зумовлені методичними засадами, а саме:

поступовим зростанням складності;

циклічною повторюваністю тем з подальшим розширенням;

мотивованим відбором тем, обґрунтованим віком та інтересами школярів;

відповідністю змісту меті навчання російської мови для її подальшого вивчення у 5–12 класах;

можливістю реалізації бікультурних і білінгвальних співставлень;

використанням діалогу культур та етнокультурного (національно-регіонального) компоненту на різних етапах навчання;

оптимізацією навчального процесу з метою збереження фізичного, психічного та емоційного здоров'я молодших школярів.

Методичними засадами є:

використання сучасних освітніх навчальних і ігрових технологій;

розвиток особистості дитини, його мовленнєвих і розумових здібностей;

комунікативний підхід: оволодіння основами літературної російської мови як засобу спілкування на практичній основі;

формування комунікативних, соціальних і предметних компетентностей;

оволодіння усіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письмо) відбувається поступово та інтегровано;

поетапно-концентрична презентація мовного та мовленнєвого навчального матеріалу;

пріоритетне засвоєння норм літературної мови, відмінних від особливостей російської говірки, діалекту;

використання знань, вмінь та навичок, що придбані в процесі вивчення інших мов;

правильне використання принципу апроксимації, що сприятиме подоланню учнями страху перед евентуальною (можливою) помилкою та підвищенню рівня їхньої мовленнєвої активності.

Змістова лінія «**Взаємодіємо усно**» спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Робота з аудіювання передбачає розвиток у дітей умінь зосереджено слухати все більш тривалі й складні висловлювання, розуміти їх з першого представлення, удосконалення слухової пам'яті. З цією метою слід розвивати мовленнєвий слух учнів, умінь уважно прислухатися до інформації й диференціювати у звуковому потоці специфічні елементи – схожі, але не однакові слова; слова певного складового складу; речення, що складаються з відповідної кількості слів; паузи в реченні тощо. При цьому результатом аудіювання має бути розуміння прослуханого: усвідомлення значення окремих елементів висловлювання (слів, сполучень слів, речень); його фактичного змісту.

При аудіюванні важливо не лише аналізувати зміст тексту, але й розуміти логіку його побудови, доцільність кожної із структурних частин, інтонаційні особливості деяких речень (що містять питання, спонукання); прислухатися до використання мовних засобів для створення певного настрою, враження та ін.

Для аудіювання необхідно добирати або складати текст, який відповідає завданням уроку за тематикою, обсягом, ступенем складності для учнів. В якості аудіотекстів можуть бути використані художні, науково-художні твори, а також зв'язні висловлювання вчителя про Україну, її природу, видатних людей, у тому числі про письменників, художників, музикантів; героїв країни, воолонтерів; про світ життя сучасної дитини (родина, школа, дружба, пригоди, захоплення); про шанобливе ставлення до мови, яку вивчають, мов народів Європи, у тому числі про мовні цікавинки (про значення, походження слова, про спосіб виконання цікавого завдання тощо). Бажано використовувати й тексти культурологічного змісту (про звичаї і традиції народів, які проживають в Україні).

Навчання говоріння передбачає цілеспрямовану комплексну роботу із збагачення словникового запасу школярів, виховання звукової культури мовлення, оволодіння граматичним ладом мовлення, розвитку виразності й зв'язності висловлювання, умінь розрізняти особливості й брати участь у діалозі й монологі. При цьому використовують відомості про текст, про особливості мовленнєвого висловлювання, які учні отримали на уроках української мови (про тему й основну думку, структуру висловлювання,

необхідність дотримуватися мовленнєвого етикету, враховувати особливості ситуації спілкування тощо).

У навчанні говоріння значна роль відводиться ігровим формам організації мовленнєвої діяльності: дидактичні ігри та ігри з логічним навантаженням сприятимуть розширенню й уточненню лексичного запасу молодших школярів; рухливі ігри із супровідними текстами й сюжетно-рольові, творчі ігри дозволять учням чітко визначити характер мовленнєвої ситуації, місце дії, підготовку співрозмовника, мету висловлювання.

Для розвитку діалогічного й монологічного усного мовлення необхідно створювати такі навчально-мовленнєві й комунікативні ситуації, які б стимулювали учнів висловлювати свої думки, почуття, потреби обговорювати проблеми, що їх цікавлять. Важливо вчити дітей висловлювати власну думку про ту чи іншу подію, явище; аргументувати свою думку, позицію; коректно вислуховувати інші думки, зіставляти їх з власною позицією.

При цьому слід широко застосовувати роботу в парах або невеликих групах, що створюватиме умови для активізації мовленнєвої діяльності більшості учнів класу, засвоєнню школярами культури спілкування, навичок використання формул мовленнєвого етикету, уміння уважно й доброзичливо вислуховувати співрозмовника; погоджуватися з ним або виражати незгоду в тактовній формі, сказати приємне тощо.

Змістова лінія «**Читаємо**» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Навчання читання передусім передбачає засвоєння механізму плавного складового читання або читання цілими словами, нормативне озвучування прочитаного у відповідності з правилами літературної вимови, адекватне розуміння представленої інформації, виховання інтересу й любові до читання, до дитячої літератури, виховання засобами художнього слова громадянина України, формувати позитивні естетичні смаки, розвивати емоційні почуття школярів, формувати моральні якості молодшого школяра, стимулювати пізнавальні інтереси, інтелектуальні здібності, удосконалювати мовлення.

З цією метою необхідно ознайомити школярів із специфічними літерами графіки російської мови, сприяти закріпленню продуктивних способів читання (спочатку – плавно по складах, потім – плавно цілими словами).

Подальша робота з читання передбачає розвиток у дітей таких умінь:

читати вголос плавно, правильно, усвідомлено, виразно;

в темпі, що відповідає швидкості звичайного усного мовлення, орієнтуючи своє читання на слухача;

читати мовчки незнайомий текст із швидкістю, яка дещо вища за швидкість читання вголос, розуміти прочитане;

самостійно працювати з книгою (навчальною, пізнавальною, художньою, довідковою).

Роботу з читання слід організувати так аби читання учнів регулярно використовувалось як вид мовленнєвої діяльності (специфічна форма спілкування з автором повідомлення), важливий для вирішення різноманітних навчально-пізнавальних завдань: малювання за текстом, виготовлення предмета за прочитаною інструкцією, читання для слухача з метою донести зміст незнайомого йому тексту тощо.

Робота з читання передбачає також удосконалення у школярів уміння працювати з книгою як джерелом інформації.

З цією метою необхідно систематично пропонувати школярам завдання на знаходження певної сторінки в книзі, не гортаючи всю підряд; користування змістом; визначення на сторінці тексту із заданим змістом; диференціацію шрифтів (звичайний, жирний, курсив); розуміння призначення умовних позначок та ін.; а також на користування дитячою бібліотекою, самостійний вибір творів для читання.

Матеріалом для читання мають бути твори, що стимулюють інтерес до читання дитячої літератури, сприяють вихованню громадянських почуттів й уявлень, навчають дітей бачити гармонію у природі, мистецтві, житті людей. Важливо продемонструвати молодшим школярам авторське, тематичне й жанрове розмаїття світу дитячої літератури, допомогти учням сформуванню особисті художні переваги, естетичний смак.

Коло читання складають тексти різних стилів (розмовного, художнього, науково-популярного), родів літератури (епічні, ліричні) й різних жанрів (загадки, прислів'я, приказки, казки, легенди, оповідання, вірші, байки тощо). Для читання молодшим школярам пропонуються твори усної народної творчості та твори майстрів художнього слова достатньо різноманітної тематики, у тому числі героїко-патріотичної: минуле й сучасне України, звичаї і традиції народів, які проживають в Україні, відомості про найбільш відомих письменників-класиків і сучасників, які пишуть для дітей та про дітей, про повсякденне життя дітей, їхні інтереси, про навчання й відпочинок, пригоди, природу, рослинний і тваринний світ, про піклування дорослих і дітей про нього.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Опанування графічної системи мови, розвиток техніки письма, культури оформлення письмової роботи передбачають позитивне перенесення відповідних умінь, сформованих на уроках української мови. При цьому формування правописних навичок може супроводжуватися негативним перенесенням знань й умінь, автоматизованих на уроках української мови, що потребує цілеспрямованої роботи щодо попередження алфавітних й орфографічних помилок. Репродуктивні види графічних завдань (списування, письмо по пам'яті, зорові й зорово-слухові диктанти), що використовуються в необхідній кількості й з поступовим нарощуванням правописних труднощів,

будуть сприяти стабілізації техніки письма школярів. Проте важливо не зловживати репродуктивними завданнями, оскільки вони не сприятимуть вирішенню комунікативних завдань. Для розвитку у дітей інтересу до продукування писемного мовлення доцільно впроваджувати творчі письмові роботи, наприклад, вільний диктант, переказ, твір, вільне письмо. При цьому слід організувати роботу так, аби у тих, хто виконує письмове завдання, обов'язково були читачі або співавтори.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил правопису, на формування в молодших школярів умінь послуговуватися російською мовою в усіх сферах життя, дотримуючись її літературних норм.

Вивчення молодшими школярами елементів синтаксису необхідно для усвідомленої диференціації одиниць мовлення, розуміння логіки створення зв'язного висловлювання (діалогічного й монологічного текстів), адекватного ситуації спілкування інтонування речень.

Опанування синтаксичних понять відбувається з урахуванням знань, умінь і навичок, які сформовані при вивченні синтаксису української мови. Аналогічні в українській та російській мові суттєві ознаки тексту (відповідність одній темі, логічність подій, розвиток дій) і речення (група слів, зв'язаних між собою з допомогою запитань, завершеність інформації) дозволяють раціонально організувати опанування цих понять на уроках мови, використовуючи елементи багатомовного навчання: закріпити термінологію українською мовою та мовою вивчення, практикувати в аналізі готового висловлювання, а потім в самостійній побудові комунікативно затребуваних синтаксичних одиниць. При цьому максимальна увага має приділятися структурі, зв'язності тексту, наявності в ньому основної думки, добору засобів зв'язку між реченнями.

В роботі над реченням передбачається робота над розумінням змісту, побудовою та використанням в мовленні речень, різних за метою висловлювання, а також окличних речень. У ході вивчення молодшими школярами елементів синтаксису доцільно сформувати уміння диференціювати й використовувати однорідні члени й звертання в реченні.

Програми націлюють також на спостереження над простими і складними реченнями, на формування практичних умінь розрізняти ці речення в усній і письмовій формі.

Доцільним є з'ясування зв'язку слів у реченні, поширення його за допомогою запитань, а також утворення сполучень слів з прийменниками й без прийменників (у зіставленні з українською мовою), використання їх в реченні.

Вивчення фонетико-графічного матеріалу в початковому курсі російської мови пояснюється необхідністю формування у школярів нормативних читання й письма, дотримання при говорінні норм літературної вимови, розпізнавання лексичного значення слів при зміні звука або наголосу.

Значна увага має приділятися розвитку слухо-артикуляційних навичок: ділити слова на склади, знаходити наголошений голосний, розрізняти на слух й відтворювати звуки виучуваної мови, а також схожі, але не тотожні звуки української мови та мови вивчення, зіставляти звук і відповідну йому букву. Програма початкового навчання не планує застосування повного звуко-буквеного розбору, особливо в письмовій формі. Пріоритет належить усному частковому розбору, спрямованому передусім на удосконалення артикуляційних і правописних навичок (за зразком учителя).

Основне завдання роботи над словом – збагачення й активізація словникового запасу школярів, розвиток уміння заглиблюватися у значення слова, помічати його виразно-зображувальні можливості; розвивати увагу до незнайомих слів, потребу з'ясувати їх значення, правильно використовувати в мовленні.

Лексикологічні поняття (однозначне й багатозначне слово, пряме і переносне значення, синонім, антонім) вивчаються молодшими школярами з опорою на рідну мову. Спочатку учням пропонують завдання на спостереження за значенням слів (підготовчі словниково-логічні вправи), потім школярі аналізують суттєві ознаки поняття; відповідність виділених слів даному контексту. Метою творчих завдань є закріплення умінь використовувати лексикологічні поняття у власному мовленні, виходячи із ситуації спілкування.

Передбачено роботу над тематичними групами слів, які називають предмети, явища, характерні для національної культури: традиційні народні ігри, іграшки, забави, елементи народного костюму, предмети домашнього вжитку тощо.

Програма передбачає роботу над найбільш вживаними фразеологічними одиницями (без терміна).

Важливим аспектом навчання є формування й розвиток уміння користуватися різними словниками (шкільним тлумачним словником, словником синонімів, антонімів, перекладними двомовними словниками).

Крім роботи над лексичним значенням, в початковому курсі російської мови здійснюється підготовча робота над граматичним значенням слова (без використання термінів). Школярів навчають розрізняти слова, які відповідають на питання різних частин мови, добирати відповідні групи слів; складати з ними сполучення слів, речення. Заслуговує уваги й правильне, відповідне використання службових частин мови – прийменників, сполучників, часток.

Робота над будовою слова здійснюється на пропедевтичному рівні і передбачає проведення підготовчих словотворчих спостережень й ознайомлення школярів із специфікою і роллю в мові кореня, префіксів, суфіксів, закінчень. Розбір слова за будовою необхідно поєднувати з елементами словотворчого аналізу, спостереженнями за роллю префіксів і суфіксів у творенні слів.

Така підготовка має слугувати кращому розумінню значення слова. Необхідно навчити учнів бачити різницю у значеннях споріднених слів з різними префіксами, суфіксами; бачити певну спільність значення неспоріднених слів з тим самим префіксом, з тим самим суфіксом.

У ході роботи над будовою слова продовжується розвиток орфоепічних і правописних навичок, зіставлення вимови і написання слів. Таким чином, робота над будовою слова має бути спрямована не стільки на самостійний розбір слова за будовою, скільки на збагачення й уточнення словникового запасу учнів, правильне використання слова в мовленні, вимову, написання його відповідно до літературних норм.

Формування правописних умінь у молодших школярів передбачає уміння знайти у слові місце розбіжності вимови й написання, визначити спосіб розв'язання орфографічної задачі залежно від типу орфограми (перевіряється чи не перевіряється орфограма тощо), зіставити написане зі зразком. Умовами для правописної роботи є розвинений фонематичний слух учнів, уміння чітко промовити слово за правилами вимови й написання, орфографічна пильність, достатньо сформовані каліграфічні навички, уміння правильно виділяти у слові морфеми для здійснення перевірки написання.

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси:

у 1 класі - «Усний практичний курс»;

2 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти»;

3 клас – інтегрований курс навчальних предметів «Російська мова», «Читання»;

4 клас – інтегрований курс навчальних предметів «Російська мова», «Читання».

Усний практичний курс спрямований на формування та розвиток артикуляційних (згідно з орфоепічною нормою літературної мови), аудіативних (слухання і розуміння літературної мови) вмінь та розвиток зв'язного мовлення (усне зв'язне мовлення – монологічне та діалогічне, побудова висловлювання відповідно до синтактичної норми, засвоєння та використання літературної лексики тощо).

Фонетичні навички в межах усного курсу формуються в учнів під впливом та керівництвом учителя.

Усний курс передбачає розвиток навичок слухання та говоріння, тому особливу увагу на цьому етапі слід приділяти створенню у свідомості учнів асоціативного аудіовізуального зв'язку образу слова за допомогою невербальних засобів навчання, а також – використання інших форм навчання (малювання, ліплення, плетіння, вишивання тощо).

Вивчення російської мови у межах інтегрованого курсу «**Навчання грамоти**» передбачає три періоди: період вивчення літер, що не відрізняються в російській та українській мовах, період вивчення специфічних літер, післябукварний період. Зміст навчання зумовлюється необхідністю закріплення вмінь та навичок слухання і говоріння та формування вмінь та навичок читання і письма.

Період вивчення літер, що не відрізняються в російській та українській мовах, передбачає вивчення графіки на основі порівняння з графікою мови навчання (26 літер, що співпадають за зображенням і подібні за звуковим значенням); засвоєння правил орфоепічної вимови при озвучуванні прочитаного (секрети читання): нормативна вимова ненаголошених голосних, парних за

дзвінкістю / глухістю приголосних в кінці слова, непарних шиплячих приголосних тощо. На даному етапі формуються вміння і навички аналізувати звуковий склад слова, послідовно називати звуки у слові, виділяти у словах окремі звуки, пояснювати спосіб позначення їх на письмі літерами. На основі зіставлення написання слів у російській та українській мовах учні мають оволодіти частковим і повним звуко-буквеним аналізом слова.

З метою формування навичок читання й письма учні вчаться поділяти слова на склади за кількістю голосних звуків, розрізнявати наголошені й ненаголошені склади, будувати графічні моделі слова, словосполучення, речення. Учні мають усвідомити складотворну роль голосного звука, смислорозрізнавальну роль наголосу.

Період вивчення специфічних літер має на меті ознайомити другокласників із літерами, зображення яких немає в українській графічній системі, або не співпадають зображення літери й її звукове значення у мовах, що одночасно вивчаються (*ы, и, э, е, ё, ъ, ь*). Важливо сформувати у школярів розуміння звуко-буквеного співвідношення, механізм плавного складового читання й письма зі специфічними літерами, закріпити навички орфоепічної вимови при читанні речень і текстів.

У післябукварний період стабілізуються і розвиваються навички читання та письма. Цей етап передбачає розвиток таких умінь і навичок: читати поскладово, цілими словами та реченнями; відповідати на запитання за змістом тексту; читати невеличкі зв'язні тексти (монологічного або діалогічного характеру) та переказувати прочитане з використанням опорних слів і навідних запитань.

Читання зв'язних текстів потребує перевірки розуміння прочитаного шляхом знаходження в тексті речень для відповіді на запитання та висловлювання свого ставлення до прочитаного тощо.

Слід зазначити, що в 1-му та 2-му класах значну роль для формування фонетичних навичок відіграє вивчення напам'ять та відтворення вголос (згідно з орфоепічною нормою) віршованих рядків, загадок, скоромовок та дитячих пісень.

Протягом післябукварного періоду закріпленню фонетичних навичок сприятиме оволодіння писемною формою сучасної літературної російської мови. Оволодіння графікою не потребує додаткових годин навчального часу, бо учні з першого класу володіють навичками написання букв (малих та великих), уміють вживати розділові знаки (крапка, кома, знак оклику, знак питання). На цьому етапі можна застосовувати не лише такі види письмової роботи, як списування букв, складів, слів, словосполучень, речень, коротких текстів з друкованих та рукописних зразків, а й письмові відповіді на запитання, написання диктантів, переказів коротких текстів та складання коротких описів (за предметними та сюжетними малюнками тощо). Також слід приділити увагу формуванню елементарних навичок читання рукописного тексту.

Результати навчання

На кінець I циклу навчання

здобувач/здобувачка початкової освіти (учень/учениця):

1. взаємодіє з іншими усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

2. аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її; сприймає художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду;

3. висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими письмово та в режимі онлайн, дотримується норм літературної мови;

4. досліджує індивідуальне мовлення – своє та інших, використовує це для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

№ п/п	І цикл (1-2 клас)	
	Загальні результати	Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти
до пункту 1		
1.1	Сприймає усну інформацію	Сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує
1.2	Перетворює усну інформацію	Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно
1.3	Виокремлює інформацію	Виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим
1.4	Аналізує та інтерпретує усну інформацію	Розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя/ вчительки виявляє очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах
1.5	Оцінює усну інформацію	Висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації
1.6	Висловлює і захищає власні погляди	Висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозуміле і цікаве для інших;

		правильно вимовляє і наголошує загальноживані слова у своєму висловленні
1.7	Використовує словесні й несловесні засоби під час представлення своїх думок	Розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні і несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти
1.8	Регулює власний емоційний стан	Розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується
до пункту 2		
2.1	Сприймає текст	Передбачає за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; читає вголос правильно, свідомо, цілими словами, нескладні за змістом і формою тексти; виявляє розуміння фактичного змісту прочитаного
2.2	Аналізує та інтерпретує текст	Пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями; розрізняє головне і другорядне в тексті; визначає тему художнього твору, а також у простих медіатекстах
2.3	Збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід	Розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації
2.4	Оцінює текст	Висловлює власні вподобання щодо змісту прочитаних творів, літературних персонажів, намагається пояснити, що подобається, а що – ні; висловлює думки з приводу простих медіатекстів
2.5	Обирає тексти для читання	Обирає книжку для читання; пояснює власний вибір
2.6	Перетворює інформацію	На основі тексту малює/добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно

2.7	Читає творчо	Експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час театралізації тощо)
до пункту 3		
3.1	Створює письмові висловлення	Пише рукописними буквами, зливо, розбірливо; створює невеликі та нескладні за змістом висловлення, записує їх; правильно записує слова, які пишуться так як вимовляються; створює прості медіапродукти з допомогою інших
3.2	Взаємодіє онлайн	Обмінюється короткими письмовими повідомленнями
3.3	Редагує письмові тексти	Перевіряє написане, виявляє і виправляє недоліки письма самостійно чи з допомогою вчителя/вчительки; обговорює створений текст і вдосконалює його з допомогою інших
до пункту 4		
4.1	Досліджує мовні явища	Спостерігає за мовними одиницями та явищами, відкриває деякі закономірності співвідношення звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні; спостерігає за власним мовленням та мовленням інших, удосконалює власне мовлення з допомогою інших
4.2	Використовує знання з мови у мовленнєвій творчості	Експериментує зі звуками, словами, фразами в мовних іграх; аналізує з допомогою вчителя/вчительки мовлення літературних персонажів

**Очікувані результати навчання
здобувачів початкової освіти та зміст I циклу навчання**

Результати навчання та пропонувані зміст з російської мови та читання для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти	
Очікувані результати	Зміст навчання
1 клас	
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	

<p>Учень/учениця: з увагою <i>сприймає</i> усні репліки співрозмовника, <i>доречно реагує</i> на них; <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; <i>слухає й розуміє</i> коротке монологічне висловлення; <i>відповідає на запитання</i> за змістом прослуханого (<i>хто? що? де? коли? як?</i>) <i>розповідає</i>, про що мовиться в тексті, який прослуховувався <i>ділиться</i> своїми почуттями та емоціями від почутого; <i>розповідає</i>, що зацікавило в усному повідомленні; <i>відтворює</i> за ролями (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей <i>вступає</i> в діалог на теми, які викликають зацікавлення; <i>самостійно формулює</i> репліки (запитання) до співбесідника за змістом попередньо підготовленої короткої розмови на добре знайому тему <i>уважно слухає</i> співрозмовника й <i>адекватно відповідає</i> на його запитання; <i>користується</i> формулами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням); <i>дотримується</i> правил спілкування з людьми різного віку; <i>використовує</i> відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); <i>регулює</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; <i>повторює</i> услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей <i>переказує</i> знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план; <i>самостійно будує</i> коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя</p>	<p>Сприймання усної інформації.</p> <p>Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.</p> <p>Оцінювання усної інформації.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення (репліка в діалозі: звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка, побажання, питання, прохання, знайомство, поздоровлення, запрошення, згода, відмова тощо), етикетними нормами культури спілкування.</p> <p>Створення усних монологічних висловлень</p>
Змістова лінія «Читаємо»	
<p>Учень / учениця: <i>має уявлення</i> про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотека, Інтернет; <i>розрізняє</i> вербальну і візуальну інформації в тексті; <i>знаходить</i> за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, енциклопедії, пояснює її зміст; <i>знаходить і називає</i> елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на</p>	<p>Робота з дитячою книжкою. Орієнтовний зміст літературного матеріалу для читання-розглядання: – твори усної народної творчості ; – художня вітчизняна література сучасних письменників (літературні казки, оповідання);</p>

<p>них, <i>висловлює</i> здогад, про що може розповідатися в книжці (творі); <i>правильно називає</i> книжку (вір): спочатку прізвище автора, потім назву (заголовок); <i>розрізняє</i> дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту); <i>дотримується правил</i> збереження книжки та гігієни читання (під керівництвом дорослого); <i>виявляє інтерес, позитивне ставлення</i> до книжки, до читання різножанрових творів; <i>пояснює</i> свої читацькі вподобання (яким темам, жанрам надає переваги); <i>відповідає</i> на запитання, про що (про кого) любить читати; <i>називає</i> своїх улюблених літературних героїв</p>	<p>– дитяча періодика (журнали).</p>
<p>Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»</p>	
<p>Учень/учениця: дотримується технічних, гігієнічних вимог: <i>приймає</i> свідомо правильну позу перед початком письма; <i>тримає</i> правильно ручку (олівець); <i>розташовує</i> зошит на парті відповідно до вимог письма лівою чи правою рукою; <i>орієнтується</i> на сторінці і в графічній сітці зошита;</p>	<p>Формування і розвиток навички письма.</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо медіа»</p>	
<p>Учень/учениця: <i>сприймає</i> прості медіапродукти (світлина, комікси, дитячі журнали тощо); <i>бере участь</i> в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; <i>висловлює</i> свої думки й почуття з приводу простих медіатекстів;</p>	<p>Уявлення про медіа, медіа грамотність (призначення (мета) і цільова аудиторія (Хто буде це дивитися / слухати? Чому?); правдива і неправдива інформація). Візуальні медіа (книжка як джерело інформації, періодичні друковані видання (журнал, газета), фотографія як джерело інформації (наприклад: пейзаж, портрет, сюжетна світлина), малюнок як джерело інформації. Комікси). Аудіовізуальні медіа (мультфільми, улюблений герой, колір, звук, музика в мультфільмах, критерії добору мультфільмів для перегляду; кіноафіша (інформаційне призначення).</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»</p>	

<p>Учень / учениця: <i>визначає</i> кількість речень у тексті (2-3 речення); <i>розрізняє</i> на слух завершене й штучно незавершене речення; <i>вимовляє</i> речення, дотримуючись інтонації кінця речення; <i>доповнює</i> речення 1-2 словами з пропонованого ряду; <i>складає</i> речення з пропонованих слів, за початком, за малюнком й под.; <i>пояснює</i> схему речення (за зразком учителя); <i>співвідносить</i> слово й зображення предмета, дії, ознаки; <i>розрізняє</i> на слух схожі, але не тотожні за звучанням слова російської й української мов (<i>ручка, пенал, учительниця, учениця</i> й т.п.); <i>задає</i> питання про значення слова; <i>використовує</i> спеціально введені на уроці слова у власних висловлюваннях; <i>використовує</i> слова, близькі або протилежні за значенням; <i>розрізняє</i> голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовлення <i>правильно вимовляє</i> тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні звуки <i>відтворює</i> ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції) <i>пояснює</i> зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків</p>	<p>Дослідження синтаксичних одиниць, правильне інтонування речень.</p> <p>Дослідження лексичних одиниць, правильне вживання слова у відповідному висловлюванні. Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова.</p> <p>Вправління у поділі слів на склади. Дослідження ролі наголосу в словах. Спостереження за лексичним значенням слів. Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами. Дослідження і конструювання речень.</p>
---	--

2 клас

Очікувані результати	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
<p>Учень / учениця: з увагою <i>сприймає</i> усні репліки співрозмовника, <i>перепитує, доречно реагує</i> на них; <i>виконує</i> сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань; <i>сприймає</i> монологічне висловлення й <i>використовує</i> усну інформацію з конкретною метою; <i>відповідає на запитання</i> за змістом прослуханого і <i>ставить</i> запитання до усного повідомлення; <i>відтворює</i> основний зміст усного повідомлення; <i>вибирає</i> інформацію з почутого і <i>пояснює</i>, чому вона зацікавила, <i>обговорює</i> її з іншими; <i>висловлює</i> своє ставлення до почутого: до подій, персонажів тексту; <i>розповідає</i> про власні почуття, які викликав прослуханий текст; <i>пояснює</i>, чому щось подобається, а щось ні; <i>бере участь</i> у розігруванні діалогів за змістом малих фольклорних форм, казок, віршів, <i>використовує</i> доречно силу голосу, темп мовлення, міміку, жести, рухи; <i>вступає</i> в діалог, <i>підтримує</i> й <i>ініціює</i> діалог на добре відому тему та на теми, які викликають зацікавлення;</p>	<p>Сприймання усної інформації.</p> <p>Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.</p> <p>Оцінювання усної інформації.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення,</p>

<p><i>користується</i> формулами мовленнєвого етикету (словами ввічливості); <i>дотримується</i> правил спілкування; <i>використовує</i> відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); <i>регулює</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; <i>усно переказує</i> текст із опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення); <i>створює</i> власне висловлення за ілюстраціями; <i>розповідає</i> про свої спостереження, враження, події з власного життя; <i>впевнено висловлює</i> свої думки</p>	<p>етикетними нормами культури спілкування.</p> <p>Створення усних монологічних висловлень</p>
<p>Змістова лінія «Читаємо»</p>	
<p>Учень / учениця: <i>називає</i> російські букви; читає плавно склади, слова з літерами, схожими й специфічними в російському та українському алфавітах; <i>читає</i> слово так, як воно пишеться, й <i>вимовляє</i> його за правилами літературної вимови;</p> <p><i>читає</i> вголос правильно, свідомо, плавно, цілими словами нескладні за змістом і формою тексти; <i>пояснює</i> значення більшості слів, ужитих у прямому та переносному значеннях; <i>знаходить</i> у <i>тексті</i> незнайомі слова, <i>з'ясовує</i> їх значення, користуючись виносками, тлумачним словником, а також через контекст (з допомогою вчителя); <i>правильно інтонує</i> прості речення будь-якого виду; <i>користується</i> найпростішими прийомами регулювання темпу читання, сили голосу, дихання залежно від змісту тексту (самостійно та за завданням учителя); <i>самостійно читає, практично розрізняє</i> з опорою на найпростіші жанрові особливості тексти малих фольклорних форм, що опрацьовувалися під час навчання, а також літературних жанрів (казка, вірш, оповідання), <i>правильно їх називає, визначає</i> емоційний настрій; <i>читає та розрізняє</i> (з допомогою учителя) нехудожні тексти за відсутністю у їх змісті діалогів, яскравих образних висловів, наявності наукових понять, фактів, історичних дат, передачі інформації; <i>виділяє</i> в структурі художнього і нехудожнього текстів заголовки, ілюстрації, схеми, таблиці, <i>використовує</i> їх для прогнозування орієнтовного змісту тексту та кращого його розуміння; <i>виявляє розуміння</i> фактичного змісту тексту та основних думок (з допомогою вчителя) художніх і нехудожніх текстів; <i>пояснює</i>, які, де, коли відбулися події;</p>	<p>Формування навички читання. Читання слів з літерами, які не розрізняються в російській та українській графіках. Читання слів з літерами, які різняться в російській та українській графіках (ы, и, э, е, ё, ъ, в).</p> <p>Удосконалення навичок читання. Читання вголос. Розуміння фактичного змісту, основної думки, окремих образних висловів тексту.</p> <p>Сприймання і практичне розрізнення текстів різних видів.</p>

визначає, правильно називає персонажів художнього твору, виділяє серед них головного; перераховує цікаві факти, важливі ідеї в інформаційному тексті; встановлює зв'язки між подіями, дійовими особами; ставить запитання за фактичним змістом прочитаного з метою уточнення свого розуміння; розпізнає, називає в тексті яскраві, образні слова, вислови, пояснює їх роль у творі (з допомогою вчителя); передає зміст (детально або вибірково) твору чи окремих епізодів з дотриманням логіки викладу, а також з урахуванням структурних елементів тексту: зачину, основної частини, кінцівки (з допомогою учителя); пояснює вчинки персонажів у творі, висловлює щодо них найпростіші оцінні судження; обґрунтовує свої висновки (з допомогою вчителя); розповідає про свої загальні враження, почуття від прочитаного, (що саме сподобалося / не сподобалося, що було цікаво / нецікаво, що нового дізнався / дізналась), підтверджує свої думки фактами з тексту; пов'язує зміст прочитаного зі своїми знаннями, попереднім читацьким, а також власним життєвим емоційно-чуттєвим досвідом; передає власне ставлення до подій, вчинків персонажів через ілюстрування, декламацію, рольові ігри, інсценізацію твору чи окремих його епізодів (з використанням вербальних і невербальних засобів художньої виразності); імпровізує з репліками, відтворюючи діалоги з казок, віршів, оповідань; бере участь у колективному обговоренні прочитаного: зацікавлено й уважно слухає співрозмовників, толерантно ставиться до їхніх думок, пояснює своє розуміння дискусійних питань; знає і називає найважливіші інформаційні ресурси: бібліотека, Інтернет, телебачення, дитячі газети, журнали, книжки, довідкові видання; знаходить у нехудожніх і навчальних текстах відповіді на запитання, поставлені вчителем; здійснює пошук потрібної інформації у дитячих довідкових виданнях; виявляє в тексті і пояснює зміст графічної інформації (таблиця, схема, емотикони тощо); аналізує одержану інформацію, звертається до дорослих (коли є сумнів) за підтвердженням її правдивості, достовірності; застосовує одержану інформацію в навчальній діяльності та практичному досвіді; перетворює вербальну інформацію із суцільного тексту у візуальну (малюнок, кадри до мультфільму, таблиця тощо);

Аналіз та інтерпретація змісту текстів.

Мова художнього твору: діалоги, монологи, оповідач, засоби художньої виразності у тексті (епітети, порівняння (без уведення термінів)), слова і вирази, які характеризують персонажа, події; вірш (рима, ритм, настрій у вірші, сила і тон голосу, темпоритм при читанні вірша, емоційний вплив тощо)

Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного. Робота з різними джерелами і видами інформації.

Робота з дитячою книжкою.

Орієнтовний зміст літературного матеріалу: дитяча література в авторській жанрово-тематичній різноманітності:

– твори усної народної творчості, дитячий фольклор;

– твори відомих національних письменників та письменників-класиків України на актуальні теми для дітей;

– художня вітчизняна і зарубіжна література сучасних

<p><i>розпочинає ознайомлення з новою дитячою книжкою з розглядання її структурних елементів: обкладинки, титульного аркуша, ілюстрацій, змісту (переліку)творів, правильно їх називає;</i></p> <p><i>передбачає орієнтовний зміст твору, дитячої книжки за вказаними елементами;</i></p> <p><i>розрізняє дитячі книжки за типом видання: книжка-твір, книжка-збірка, енциклопедія, дитячий журнал, словник;</i></p> <p><i>добирає для читання дитячі книжки на відповідну тему: казки про тварин, пригоди, фантастика та ін.;</i></p> <p><i>визначає мету свого читання (для проведення цікавого дозвілля, знаходження потрібної інформації та ін.), обирає, читає відповідні книжки, пояснює свій вибір;</i></p> <p><i>перечитує книжки, окремі їх епізоди для кращого розуміння змісту та вдосконалення навички читання;</i></p> <p><i>має уявлення про жанри й теми дитячого читання;</i></p> <p><i>називає твори, дитячі книжки, що сподобалися, розповідає, які епізоди справили найбільше враження;</i></p> <p><i>називає кілька прізвищ авторів прочитаних творів;</i></p> <p><i>називає державні символи України, національні символи, традиції російського та українського народів</i></p>	<p>письменників: казки, легенди, оповідання, вірші, комікси;</p> <p>– науково-пізнавальна література для дітей: книжки, енциклопедії, довідники;</p> <p>– дитяча періодика;</p> <p><i>теми дитячого читання:</i> про Батьківщину, сім'ю, на героїко-патріотичну тематику, про живу й неживу природу, дітей, дружбу, шкільне життя, пригоди, фантастика, дитячі детективи, історії винаходів, відкриттів, сучасні технології та ін.</p>
<p>Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»</p>	
<p>Учень / учениця:</p> <p><i>пише</i> правильно, розбірливо, охайно з однаковим нахилом букв;</p> <p><i>дотримується</i> свідомо гігієнічних правил письма;</p> <p><i>дотримується</i> культури оформлення письмових робіт:</p> <p><i>розташовує</i> самостійно заголовки у рядку,</p> <p><i>дотримується</i> поля, правого і лівого краю сторінки, абзаців,</p> <p><i>робить</i> акуратні виправлення;</p> <p><i>розташовує</i> слова й віршові строфи в колонку;</p> <p><i>записує</i> слова в таблицю;</p> <p><i>обмінюється</i> елементарними письмовими повідомленнями (записка, побажання);</p> <p><i>обирає</i> для написання повідомлення відповідне оформлення (шрифт, розмір, колір тощо);</p> <p><i>відновлює</i> деформований текст з 3-4 речень;</p> <p><i>створює і записує</i> коротке зв'язне висловлення на добре відому та цікаву тему;</p> <p><i>перевіряє</i> (з допомогою вчителя), чи грамотно написаний власний текст;</p> <p><i>виправляє</i> орфографічні й пунктуаційні помилки, зіставляючи із зразком запису (самостійно і з допомогою вчителя);</p> <p><i>удосконалює</i> текст із часто повторюваними словами шляхом заміни їх синонімами та займенниками (без уживання термінів)</p>	<p>Формування і розвиток навички письма.</p> <p>Створення власних письмових висловлень.</p> <p>Перевірка й редагування текстів</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо медіа»</p>	
<p>Учень / учениця:</p> <p><i>сприймає</i> прості медіапродукти;</p>	<p>Розширення уявлення про медіа, робота з медіапродукцією</p>

<p><i>обговорює</i> зміст і форму простих медіатекстів, <i>розповідає</i>, про що в них ідеться;</p> <p><i>визначає</i>, кому і для чого призначений медіатекст;</p> <p><i>пояснює</i> зміст вербальної і невербальної інформації в медіапродуктах;</p> <p><i>висловлює</i> свої враження від змісту і форми медіапродукту;</p> <p><i>створює</i> прості медіапродукти (листівка, sms-повідомлення, фото, колаж, комікс тощо) з допомогою інших</p>	<p>Інтернет (загальне уявлення про віртуальне спілкування, етику віртуального спілкування, безпеку в Інтернеті).</p> <p>Комп'ютерні ігри як джерело навчання, розвитку і відпочинку. Вплив на здоров'я.</p> <p>Реклама (вплив реклами на поведінку людини, реклама в медіа, як захиститися від небажаного впливу реклами).</p> <p>Зміст і форма медіа текстів (елементи форми і їх значення для сприйняття основних ідей (колір, музика, анімація у мультфільмах), музика в рекламі)</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»</p>	
<p>Учень / учениця:</p> <p><i>розрізняє</i> текст і не зв'язані між собою речення;</p> <p>знаходить в тексті слова <i>он, она, оно, они, этот</i>, а також повторення слова як засіб зв'язку речень в тексті;</p> <p><i>використовує</i> засоби зв'язку у власному мовленні;</p> <p><i>добирає</i> заголовки до тексту й до частин тексту, визначених учителем;</p> <p><i>знаходить</i> в тексті речення, різні за метою висловлювання;</p> <p><i>використовує</i> в мовленні речення, що містять повідомлення, питання, прохання або спонування до дії;</p> <p>правильно інтонує їх;</p> <p>правильно <i>ставить розділові знаки</i> в кінці речення;</p> <p><i>розрізняє</i> в усному й писемному мовленні звертання, правильно використовує їх;</p> <p><i>співвідносить</i> слово й зображення предмета, дії, ознаки;</p> <p><i>ставить</i> питання до слів: <i>Кто? Что? Какой? Что делает? Сколько? Как? Где? Куда?</i> й под.;</p> <p><i>ділить ряд слів</i> на 2-3 групи за значенням (професії людей, види транспорту, одяг, взуття, рослини тощо);</p> <p><i>добирає слова</i> з відповідним значенням; слова, що належать до окремих тематичних груп (шкільне приладдя, рідня, свійські тварини тощо);</p> <p><i>вибирає з ряду слів</i> те, якому відповідає пропонуване учителем тлумачення значення слова;</p> <p><i>пояснює значення</i> слова (за зразком);</p> <p><i>утворює</i> (за зразком) сполучення слів, побудова яких (форми слова, прийменники) різняться в російській та українській мовах;</p> <p><i>оцінює</i> правильно / неправильно вжите слово;</p> <p><i>розуміє</i> значення синонімів й антонімів, уміє їх використовувати у власному мовленні;</p> <p><i>удосконалює</i> текст, замінюючи невдало використані слова;</p>	<p>Дослідження синтаксичних одиниць, правильне інтонування речень.</p> <p>Удосконалення текстів.</p> <p>Дослідження лексичних одиниць, правильне вживання слів у власному висловлюванні.</p>

експериментує зі словами: змінює, додає, вилучає один звук (букву), склад в словах так, щоб вийшло інше слово; *правильно вимовляє* слова з дзвінками приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим; *правильно наголошує* загальноживані слова; *експериментує* з наголосом: *порівнює і пояснює* значення слів, які відрізняються лише наголосом; *правильно вимовляє* слова з ненаголошеними голосними [а], [о], [э];

переносить слова з рядка в рядок по складах; *не відриває* при переносі від слова склад, позначений однією літерою;

правильно переносить слова зі збігом приголосних, з літерами ь, й;

правильно читає (напам'ять або із запису) російський алфавіт

розташовує 5-6 слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру;

змінює іменники за числами (один – багато)

впізнає слова, які відповідають на питання *який? яка? яке? які?*, окремо та в реченнях, у тексті

утворює словосполучення іменників з прикметниками

добирає до відомого предмета відповідні ознаки

впізнає слова-назви дій, *ставить* до них питання

добирає влучно дієслова для висловлення власних думок;

упізнає в реченні службові слова; *пише* їх окремо від інших слів;

пов'язує між собою слова за допомогою службових слів;

вимовляє слова за правилами літературної вимови (за учителем), потім *вимовляє* так, як їх пишуть;

пояснює окремі особливості вимови слова у зіставленні з його написанням (позначення ненаголошених голосних, деяких приголосних в кінці слова);

застосовує правила використання прописної літери, написання сполучень *жи, ши, ча, чу, ща, шу; цы, ци*.

Списує, пише під диктовку й по пам'яті слова із списку для запам'ятовування

Дослідження звуко-буквеного складу слів, правильна їх вимова і написання.

Користування правилами переносу слів.

Користування алфавітом.

Дослідження граматичного значення слова (пропедевтично).

Спостереження за словами, які служать для назви предметів, ознак, дій, чисел.

Дослідження ролі іменників у мовленні і використання їх у власних висловленнях.

Дослідження виражальних можливостей прикметників, використання їх з метою увиразнення мовлення.

Спостереження за роллю дієслів у мовленні і застосування їх у власних висловленнях.

Дослідження значення в мовленні службових слів і використання їх для зв'язку слів у реченні.

Дослідження і конструювання речень.

Дотримання правил правопису.

Зіставлення вимови і написання слів.

Формування уміння перевіряти написане, самостійно оцінювати якість власної роботи.